

ԹԱՐԳՄԱՆՁԱՅ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Դժուարին եւ նեղ կացութեանց ժամանակ մեծ է յուսախաբութիւնը երբ մարդիկ հնարներ չեն գտներ բարելաւելու իրենց կացութիւնը: Թէեւ Հոգիներու փրկութեան կրօնքը, քրիստոնէութիւնը, մուտք գործած էր Հայաստան եւ լուսաւորած շատերուն Հոգիները, սակայն, Հայ եկեղեցւոյ առաքելութեան գործը դժուար եւ անել կացութեան մատնուած էր Հայ գրի եւ գրականութեան բացակայութեան պատճառաւ:

Սակայն Աստուած անտես չէ թողած եւ պիտի չթողու իր ժողովուրդը որ միշտ զինք կը փնտռէ, ազատելով զիրենք իրենց նեղութենէն (Սղ. 85:7; 93:14): Ահա այդ յոյս հաւատքով եւ վստահութեամբ, Սուրբ Մեսրոպ «փղձկալով» (լալով) Հոգ կ'ընէր ու կը տանջուէր թէ ինչո՞ւ համար մեր «անձնական գիրերով» եւ գրականութեամբ պիտի չկարողանայինք «չա՛իլ Հոգիները այրերու եւ կիներու մեր եկեղեցիներէն ներս:» Ահա այս էր խոր մտահոգութիւնը Հայ եկեղեցւոյ, որ կը խօսէր Մեսրոպի նման նուիրեալ անձերու սրտին, մտքին եւ Հոգիին մէջ: Անշուշտ այս հարցը ունէր նաեւ իր քաղաքական երեսը՝ թէ ինչո՞ւ Հայ ժողովուրդը պիտի «մուրար» օտար լեզուներ եւ ենթարկուէր օտար մշակոյթի ազդեցութեանց: Եթէ մտահոգութիւնը միայն Հոգիները փրկել էր, այդ կարելի էր ընել օտարներու միջոցաւ եւ օտար լեզուներով: Սակայն եկեղեցին նպատակ չունէր տկարացնել ժողովուրդին ազգային գիտակցութիւնը՝ ենթարկելով զայն օտար լեզուի ազդեցութեանց: Միջոց մը պէտք էր որոնել շահելու համար Հոգիները եւ նաեւ պահել ազգային ինքնորոշման յատկութիւնները:

Քաղաքական եւ կրօնական այս նոյն մտահոգութիւնը եղաւ բուն եւ

ներքին շարժառիթը հետապնդելու եւ կազմելու Հայ գիրն ու գրականութիւնը, որպէս միակ ճշմարիտ միջոց, ազատելու Հայ ժողովուրդը օտար գրականութեան ազդեցութենէն եւ զարգացնելու իր նկարագրի ինքնութիւնը: Այս յաջողութիւնը կը պարտինք Հայ պետութեան եւ եկեղեցւոյ միատեղ եւ համերաշխ գործակցութեան:

Հոգիները եւ մտքերը լուսաւորող Աստուածաշունչ մատեանը չուտով թարգմանուեցաւ (436 թ.): Կազմուեցան լուսամիտ աշակերտներու եւ թարգմանիչներու խումբեր Սահակ կաթողիկոսի եւ Մեսրոպի հսկողութեան տակ: Անհրաժեշտ էր, կարելի եղած փութով, յագեցնել ժողովուրդի Հոգիին եւ մտքին ծարաւը: Առ այդ, մեր թարգմանիչները Հայթայթեցին մեր ժողովուրդին նաեւ օտար հեղինակներու բարոյական, կրօնական եւ իմաստասիրական ընտիր գործերը: Եկեղեցին, շնորհիւ լուսամիտ եւ բարեմիտ սրբազան Հոգիներու, կարողացաւ օգտագործել ամէն առիթ, պաշտպանելու եւ հարստացնելու իր ունեցած թանկագին լեզուն եւ գրականութիւնը: Ի յարգանս եւ առ ի երախտագիտութիւն, մեր եկեղեցին եւ ժողովուրդը Հոկտեմբեր ամիսը կը նկատէ մշակոյթի ամիս յիշատակելով իր մշակոյթին համար սատար հանդիսացող երանելի անձերը: Սահակ, Մեսրոպ, Եղիշէ Պատմահայր, Մովսէս Բերթող, Դաւիթ Անյաղթ իմաստասէր, Գրիգոր Նարեկացի, Ներսէս Շնորհալի եւ այլ շատեր հանդիսացան այն ռահվիրաները որոնք միշտ անպակաս ըրին մեր ժողովուրդի մտքի եւ Հոգիի ջահին ձէթը: Առանց այդ լուսաւոր ջահին պիտի չկարողանանք տեսնել «մեր ճամբան» առանց կորսուելու:

Այսօր այս օտար երկրի ամերուներ եկեղեցին եւ ժողովուրդը կը զգայ նեղութիւնը հայ լեզուի եւ գրականութեան թուլացման: Ճշմարիտ է որ աղօթք եւ գրականութիւն պէտք է որ հասկնալի լեզուով կատարուին կարենալ կշտացնելու համար հոգիներն ու մտքերը: Սակայն ժողովուրդն է որ պիտի որոշէ թէ ո՞ր լեզուով կ'ուզէ մատակարարուիլ: Սահակ-Մեսրոպեան խմբակը եւս ունէր այսօրուան մեր նոյն երկրներէնք՝ օտաւոր լեզուով թէ հայ լեզուով կատարէր իր գործերը: Բայց Սահակ եւ Մեսրոպ որոշեցին աշխատիլ եւ ունենալ հնարաւոր միջոցը ազատուելու «օտարներէն»:

Դիւրին է ըսել հայ եւ հոգիով եւ յանձնուիլ օտար լեզուի ազդեցութեանց: Կարելոր եւ անհրաժեշտ է հոգիով հայ ըլլալը: Սակայն, այն ինչ որ պատճառ կը հանդիսանայ հայ լեզուի կորստեան, կրնայ նաեւ պատճառ հանդիսանալ հայ հոգիի կորստեան եթէ ամէն զգուշութիւն ձեռք չառնուի: Տարբեր կրօնքներ (եկեղեցիներ), լեզուներ, եւ խառն ամուսնութիւններ կուգան բարդացնել մեր հայկականութեան դժուարին պայքարը: Միակ յոյսը փրկութեան, ունենալ եւ գործել է Սահակ-Մեսրոպեան տենչով, պահելու եւ զարգացնելու «մերը»: Ոչ ոք պիտի ուզէ գործածել հայ լեզուն եթէ ոչ հայը միայն:

Ինչպէս անցեալին, այսօր եւս կան դժուարութիւններ եւ մոլորեցնող գրաւիչ պարագաներ: Սակայն այդ բոլորին դէմ ունեցանք մեր միակ զէնքը՝ հայ լեզուն եւ գրականութիւնը, պաշտպանելու մեր հայկականութիւնը: Մեր մշակոյթի, քաղաքական եւ ընկերային զանազան կազմակերպութեանց պարտքն է միացեալ պայքարիլ հայապահպանման գործին մէջ: Եկեղեցին միշտ պատրաստ է քրիստոնէական ոգիով համագործակցիլ այդ ազգապահպանման ջանքերուն:

Հայ դպրոցներու հաստատումը ճշգրիտ ուղին է ամրացնելու հայապահպանման գործընթացը: Որքան զօրաւոր ըլլայ փափաքը, այդքան եւ կը դիւրանայ միջոցներ ձեռք ձգելը, իրականացնելու մեր իղձերը: Մեր նախընտրութեանց դասաւորումը կըրնայ ճշդել թէ ո՞րքան կարելորդ կը նկատենք հայ դպրոցը: Օտար երկիրներու մէջ, հայ դպրոցի գոյութիւնը՝ աշակերտներու ներկայութեամբ, զօրաւոր միջոցն է Սահակ-Մեսրոպեան գործը շարունակելու նոյն ոգիով:

Եթէ մենք ունենանք նոյն մտահոգութիւնը, ցաւը եւ տենչը ինչ որ ունեցան Սահակ-Մեսրոպներ, կը քալենք եւ կը գործենք նոյն իրենց օրինակով: Այդպիսով միայն գնահատած եւ սիրած կ'ըլլանք Սահակներու եւ Մեսրոպներու մեր նկատմամբ կատարած անգին ծառայութիւնը:

ՍԱՄՈՒԷԼ Ծ. ՎՐԴ. ԱՂՈՅԵԱՆ